

*кандидат архітектури, доцент
директор Творчої архітектурної майстерні М-СТУДІО
електронна адреса: mvn5@ukr.net
orcid.org/0000-0003-0930-8784*

ПРОЕКТ ХРЕСТИЛЬНІ ДЛЯ ДІТЕЙ У ВІДТВОРЕНОМУ ОДЕСЬКОМУ КАФЕДРАЛЬНОМУ СПАСО-ПРЕОБРАЖЕНСЬКОМУ СОБОРІ

Анотація: у статті наведені композиційні прийоми проектування хрестильні у православному храмі на прикладі проекту хрестильні для дітей у відтвореному видатному втраченому об'єкті культурної спадщини України – Одеському кафедральному Спасо-Преображенському соборі.

Ключові слова: *проект відтворення втраченого об'єкту культурної спадщини, композиційні прийоми проектування хрестильні у православному храмі.*

Одеський кафедральний Спасо-Преображенський собор у 1920-х роках був розграбований і повністю зруйнований у 1936 році, але волею громадян Одеси, на їх кошти, без бюджетного фінансування, відтворений у 1999-2010 роках (рис. 1).

Рис. 1 Відтворений Одеський кафедральний Спасо-Преображенський собор

Процес відродження головного храму Одеси включав формування його інтер'єрів, всі проекти яких виконувалися фахівцями творчої архітектурної майстерні «М-СТУДІО». Одним з таких проектів був проект хрестильні для дітей, розташованої в комплексі приміщень Нижнього храму. Хрестильня у Православному храмі – особливе приміщення. Таїнство хрещення і обряд, при якому воно відбувається, передбачають формування урочистого і в той же час загадкового інтер'єру хрестильні, з мерехтінням свічок, що відбиваються у матовій позолоті стін, плафона і начиння.

У дворівневих приміщеннях Нижнього храму нами були запроєктовані хрестильні для дорослих (на відм. -6.000) і для дітей (на відм. -3.000).

Рис. 2 Вид на східну стіну хрестильні для дітей, проект

Для формування образу хрестилень був використаний той же підхід, що й для формування образів молитовного залу Нижнього храму, вівтаря і Андріївського залу (трапезної). Їх декоративно-художнє оформлення базувалося на засадах канонічного православного живопису, декору та оздоблення. За рекомендаціями консультантів, як об'єкти-аналоги було обрано різні об'єкти, використання архітектурно-художніх прийомів і елементів яких найбільш

прийнятно для проєктованих інтер'єрів. В основному використовувалися ті ж джерела, що і при проєктуванні інших приміщень Нижнього храму.

Проєкт інтер'єру хрестильні для дітей розроблений фахівцями творчої архітектурної майстерні «М-СТУДІО» у 2005 році. На мою думку, це найбільш органічний і вдалий проєкт інтер'єру з усіх, розроблених нами для Одеського кафедрального Спасо-Преображенського собору.

Рис. 3 Вид на західну стіну хрестильні для дітей, проєкт

Усі православні християни рано чи пізно, так чи інакше були присутні або брали участь в обряді хрещення. Ми або самі вибирали ім'я новонародженому по Православних святках, або консультувалися у священника. Нас цікавило при цьому як виглядають святі, ім'ям яких можна назвати дитину. Виходячи з процедури вибору імені, нами був сформований образ і інтер'єр хрестильні для дітей.

Після народження дитини ви приходите до собору і батюшка веде вас у хрестильню для дітей. У ній на стінах, за кількістю місяців у році, розташовано 12 великих міней (1100×1100 мм) з іменами і зображеннями всіх святих, чиїм

ім'ям можна назвати дитину. З огляду на дату народження дитини, батьюшка показує вам на мінеях, з якої по яку дату ви можете вибирати ім'я.

Коли ви вибрали ім'я, під час і після хрещення завжди можна прийти, поставити біля «свого» святого свічку і помолитися за здоров'я дитини. А коли дитина підросте, можна їй розповісти про історію вибору імені, показати власного святого, щоб вона сама могла прийти і помолитися, за бажанням.

Рис. 4 Ікони над місцем для перепоховання М.С. Воронцова і Є.К. Воронцової

Мене батьки назвали на честь Володимира Новгородського Чудотворця. Володимир Ярославович – князь новгородський, старший син великого князя Ярослава Мудрого і благовірної княгині Анни, дочки першого християнського короля Швеції Олафа Шетконунга – Ингегерди (в православній транскрипції Ірини). Канонізований Руською Православною Церквою в XV столітті, як святий благовірний князь Володимир Ярославович Новгородський. Він побудував Софійський собор в Новгороді і саме там можна знайти його ікону. В Україні і навіть в Росії, в Москві і Петербурзі, мені не вдалося знайти ікону Володимира Новгородського Чудотворця. Мені сказали, що ці ікони є тільки у Новгороді. Художник Олександр Рудой, на моє прохання, написав фігуру Володимира Новгородського Чудотворця (другий праворуч) над місцем в Нижньому храмі, де пізніше перепоховали прах князя Михайла і княгині Єлизавети Воронцових (рис. 4). У правій руці Володимира Новгородського зображений побудований ним Софійський собор. Тут же зображені Архангел Михаїл, святі Михаїл, Єлизавета і Катерина. Я думаю, що більшість прихожан можуть знайти «свого» святого на стінах або на плафоні основних приміщень Нижнього храму. Це було б простіше зробити, якщо б був створений ілюстрований каталог святих Нижнього храму собору.

Об'ємно-декоративне вирішення запроєктованої дитячої купелі в проекті виконано за мотивами купелі для малих вівтарів («Архітектурна енциклопедія другої половини XIX століття» Г.В. Барановського, том I, «Архітектура віросповідань») і повинно бути уточнено в моделі, виконаної перемігшим у

спеціальному конкурсі скульптором. Тексти і зображення на купелі слід узгодити з консультантами проекту. Купіль розроблена з урахуванням можливості занурити в неї дитину з головою, як того вимагає обряд хрещення. Купіль закривається спеціальною кришкою. Як тимчасовий варіант, враховуючи недостатнє фінансування, допускалося придбання готової купелі.

Хрестильня для дітей розташована над хрестильнею для дорослих, тому для них запроєктована єдина система водопостачання та водовідведення, яка включає постійну фільтрацію води і її видалення в спеціально передбачену підземну закриту дренажну ємність, розташовану з північного боку Собору (рис. 5). Насоси та фільтри розміщуються в сусідньому приміщенні, суміжному з приміщенням камери димовидалення.

Рис. 5 Дренуюча ємність для зливу води з купелей хрестильень

Після узгодження принципового рішення проекту інтер'єрів, його візуалізації і підготовки докладного завдання, слід провести конкурс серед майстрів живопису, скульптури і прикладного мистецтва на виконання передбачених проектом робіт.

З огляду на те, що хрестильня – вологе приміщення, всі поверхні слід виконати з вологостійких довговічних матеріалів, а саме:

- підлоги – з мармуру;
- орнаменти на гіпсоволокні стін і стель – позолота, вологостійкі фарби і лаки;
- 12 Міней на полотнах розміром 1100×1100 мм кожна, по місяцях, з фігурами і іменами всіх святих – в техніці канонічного живопису, з ретельним опрацюванням всіх деталей (рис. 2, 3). Полотна наклеюються на стіни.

З огляду на великий термін виготовлення кожної такої мінеї, пропонувалося, як тимчасовий варіант, встановити у відповідні місця поліграфічні копії з аналогічними сюжетами.

На східній стіні хрестильні, у двох квадратах, на бордовому матовому фоні, золотими літерами написано текст молитви, яка вимовляється під час таїнства хрещення (рис. 2).

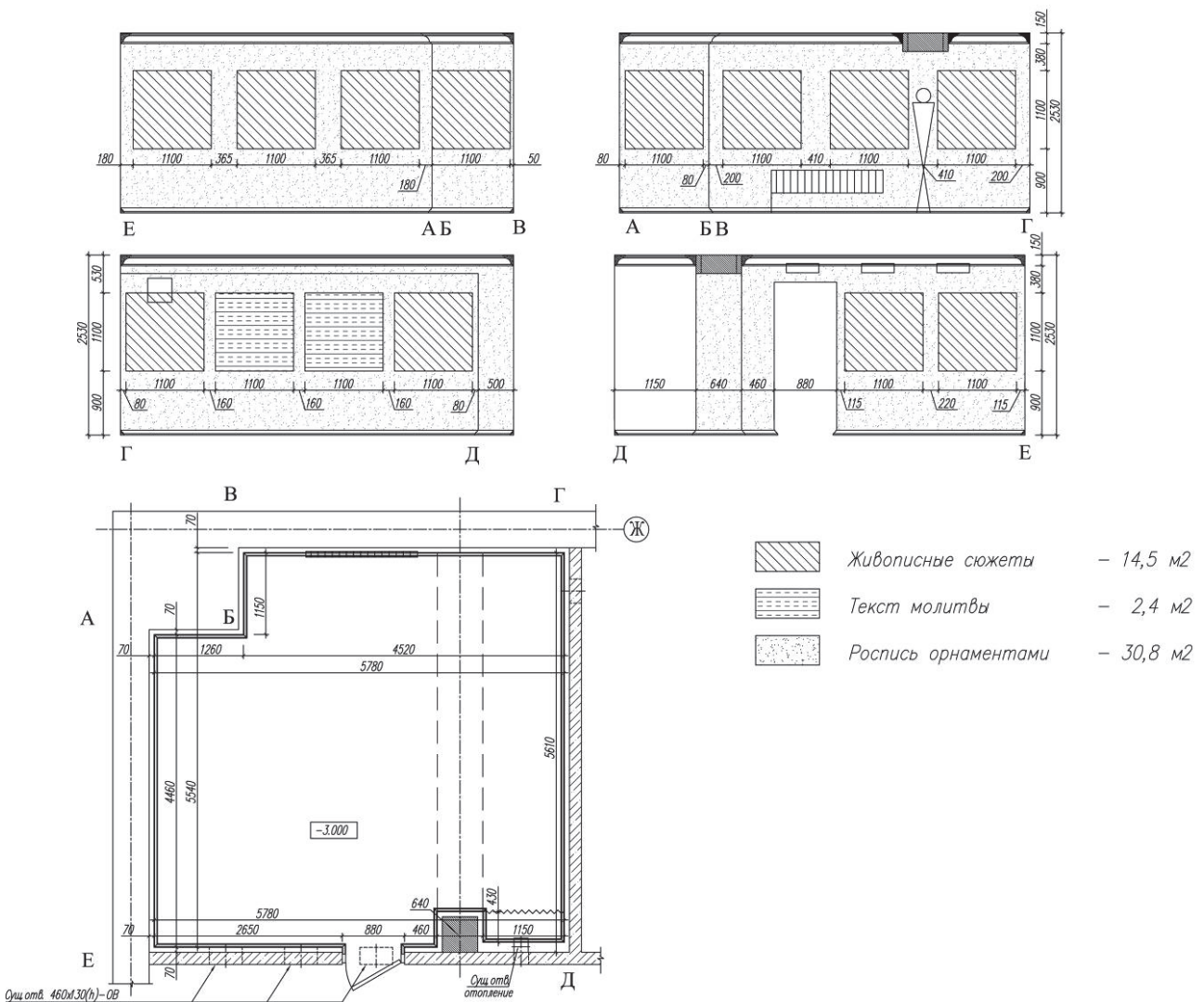

Рис. 6 Креслення плану і розгортки стін хрестильні для дітей

У південній стіні є дверний проріз і ніша для зберігання інвентарю.

Плафон хрестильні складається з площин стелі і балок. Стик балок і площини стелі декорується падугою з нанесенням візантійського орнаменту XI століття і золоченням. Поверхні балок декоруються карнизом і орнаментом.

Площина стелі хрестильні (за аналогією з молитовним залом), декорується орнаментом у вигляді золоченої сітки на бежево-охристому фоні (рис. 2, 3). Цей прийом використовується для візуального збільшення висоти хрестильні. Як уже зазначалося, відблиск від палаючих свічок при різному освітленні золоті сітки створює враження переднього плану, при цьому матова бежево-охриста площина стелі стає просторово віддаленою і формує другий план. На стелі розміщується панікаділо.

Рис. 7 Хрещення дитини у молитовному залі Нижнього храму

Пол по проекту виконаний з полірованої мармурової плитки трьох кольорів. Основний колір – бежевий. По периметру приміщення проходить «косичка» з світло-бежевого і темно-зеленого мармуру. Відображення декору в полірованій плитці візуально збільшить обсяг приміщення. Мармурову підлогу дитячої хрестильні вже виконано, але на цьому роботи зупинилися. Тому на теперішній час хрещення дітей відбувається у молитовному залі Нижнього храму (рис. 7).

На стінах, крім описаних вище міней, розміщуються Візантійські орнаменти XI століття. Живопис із зображеннями Святих виконується на

матовому золотому фоні, по аналогії з традиційними іконами. Стіни обробляються позолотою з нанесенням орнаментів. Всі поверхні хрестильні покриваються акрил-фісташковим або подібним лаком для усунення «ефекту самовару», за аналогією з іншими приміщеннями Нижнього храму.

Проектом передбачено заповнення дверних прорізів декоративними дверима індивідуального виготовлення. Хрестильня не має природного освітлення через віконні прорізи. Для штучного освітлення дитячої хрестильні використані 1 панікадило і 8 бра. Припливні вентиляційні отвори в стінах хрестильні закриваються орнаментованими позолоченими решітками.

Література:

1. Мещеряков В.М. Відтворення Одеського кафедрального Спасо-Преображенського собору [Текст]: Монографія/ В.М. Мещеряков – Одеса: Фенікс, 2017 – 464 с.: ил. – С. 273-281.

Аннотация

Мещеряков В.Н., кандидат архитектуры, доцент, директор творческой архитектурной мастерской М-СТУДИО. Проект крестильни для детей в воссозданном Одесском кафедральном Спасо-Преображенском соборе. В статье приведены композиционные приемы проектирования крестильни в православном храме на примере проекта крестильни для детей в воссозданном выдающемся утраченном объекте культурного наследия Украины – Одесском кафедральном Спасо-Преображенском соборе.

Ключевые слова: проект воссоздания утраченного объекта культурного наследия, православный храм, композиционные приемы проектирования крестильни.

Annotation

Meshcheriakov Volodymyr, PhD in Architecture, Associate Professor, Laureate of the State Prize of Ukraine in Architecture. M-STUDIO Creative Architecture, chief, Odessa, Ukraine. Ukrainian best project competition of the re-creating of the Transfiguration Cathedral in Odessa. This article contains a compositional techniques of drafting of the baptistery room in the church orthodox, using the project of an child baptistery room in the outstanding lost object of cultural heritage of Ukraine - Transfiguration Cathedral in Odessa - as an example.

Keywords: project of recreation of the lost object of cultural heritage, compositional techniques of drafting of an child baptistery room in the church orthodox.